

BOBUR — DILBAR SHAXS

*Toshkent viloyati O'rta Chirchiq tumani 2-sonli
texnikum ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Boltayeva Lobar Maxmudovna

email. boltayevalobar666@gmail.com

ANNOTATSIYA Mazkur ilmiy maqolada buyuk mutafakkir, shoir va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Boburning shaxsiy fazilatlari, ma'naviy-axloqiy qiyofasi hamda adabiy merosi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida Bobur shaxsining "dilbar shaxs" sifatidagi jihatlari, uning samimiyligi, adolatparvarligi, insonparvarligi va badiiy tafakkuri asoslab beriladi. Shuningdek, Bobur asarlarining ona tili va adabiyot darslarida tarbiyaviy va ma'rifiy ahamiyati yoritiladi. Maqola yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda Bobur merosining muhim o'rin tutishini ko'rsatishga qaratilgan.

Kalit so'zlar Zahiriddin Muhammad Bobur, dilbar shaxs, ma'naviyat, adabiy meros, "Boburnoma", insonparvarlik, vatanparvarlik.

ANNOTATION This scientific article analyzes the personality traits, moral character, and literary heritage of the great thinker, poet, and statesman Zahiriddin Muhammad Babur. The study substantiates Babur's image as a "charming personality" through his sincerity, sense of justice, humanism, and artistic worldview. In addition, the educational and moral significance of Babur's works in mother tongue and literature classes is highlighted. The article emphasizes the importance of Babur's legacy in educating the younger generation in the spirit of national and universal values.

Key words Zahiriddin Muhammad Babur, charming personality, spirituality, literary heritage, "Baburnama", humanism, patriotism.

Аннотация: В данной научной статье анализируются личностные качества, нравственно-духовный облик и литературное наследие великого мыслителя, поэта и государственного деятеля Захириддина Мухаммада Бабура. В ходе исследования раскрывается образ Бабура как «душевно привлекательной личности» на основе его искренности, справедливости, гуманизма и художественного мышления. Также освещается воспитательное и образовательное значение произведений Бабура в преподавании родного языка и литературы. Статья направлена на раскрытие роли наследия Бабура в формировании у молодёжи национальных и общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: Захириддин Мухаммад Бабур, духовно привлекательная личность, духовность, литературное наследие, «Бабурнаме», гуманизм, патриотизм.

KIRISH: Bugungi globallashuv jarayonida yosh avlodni milliy o'zlikni anglagan, yuksak ma'naviyatli va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda o'zbek adabiyoti va tarixida muhim o'rin tutgan buyuk siymolarning hayoti va ijodini chuqur o'rganish alohida ahamiyat kasb etadi. Ana shunday ulug' zotlardan biri — Zahiriddin Muhammad Boburdir. U nafaqat tarixiy shaxs, balki ma'naviy kamolot, insoniy fazilatlar va badiiy tafakkurning yorqin timsoli sifatida ham qadrlanadi. Zahiriddin Muhammad Bobur o'zbek mumtoz adabiyoti, tarixshunosligi va davlat boshqaruvi sohalarida bebaho meros qoldirgan noyob shaxslardan biridir. Uning shaxsiy hayoti, siyosiy faoliyati va ijodiy merosi o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, bular Bobur shaxsining mukammalligini ta'minlagan asosiy omillar hisoblanadi. Bobur shaxsini "dilbar" sifatida talqin etish, avvalo, uning insoniy fazilatlarini — samimiyligi, adolatparvarligi, bilimga chanqoqligi, san'at va adabiyotga mehr-muhabbati bilan bog'liqdir.

Bobur yashagan davr murakkab siyosiy kurashlar, taxt talashuvlari va keskin tarixiy o'zgarishlar davri bo'lishiga qaramay, u o'z qalbining pokligi va insoniylik tamoyillariga sodiq qolgan. U hayotdagi qiyinchiliklarni, mag'lubiyat va g'alabalarni chuqur tahlil qilgan holda, ularni kelajak avlod uchun ibrat maktabiga aylantira olgan. Ayniqsa, "Boburnoma" asari orqali Bobur o'z davrining ijtimoiy-siyosiy manzarasini haqqoniy yoritish bilan birga, o'z ichki kechinmalari, ruhiy holatlari va insoniy qarashlarini ochiq-oydin ifodalagan.

Bobur shaxsining dilbarligi uning ijodida yaqqol namoyon bo'ladi. Shoirning lirik asarlarida hayotga muhabbat, inson qalbiga hurmat, vatanga sadoqat va do'stlik tuyg'ulari yuksak badiiy mahorat bilan tasvirlanadi. Uning she'riyati sun'iylikdan yiroq bo'lib, samimiy va sodda ifodasi bilan o'quvchi qalbiga tez yetib boradi. Aynan shu jihatlari Bobur ijodini xalqchil va umuminsoniy qadriyatlarga boy asarlar qatoriga olib chiqadi.

Ta’kidlash joizki, Bobur merosini o’rganish ona tili va adabiyot fanlari uchun katta tarbiyaviy va ma’rifiy ahamiyatga ega. Uning asarlari o’quvchilarda nafaqat adabiy bilimlarni, balki axloqiy fazilatlarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Bobur shaxsini o’rganish orqali yoshlar sabr-toqat, matonat, adolat va vatanparvarlik tushunchalarining mazmunini chuqur anglay boshlaydilar. Shu nuqtayi nazardan, mazkur ilmiy maqolada Zahiriddin Muhammad Boburning shaxsiy fazilatlari, ma’naviy qiyofasi va adabiy merosi tahlil qilinib, uning “dilbar shaxs” sifatidagi o’rni asoslab beriladi. Tadqiqot davomida Bobur shaxsining tarbiyaviy ahamiyati ochib berilib, uni ta’lim jarayonida samarali o’rganish masalalariga alohida e’tibor qaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsining shakllanishi va ma’naviy qiyofasi. Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsining kamol topishida uning nasl-nasabi, tarbiya muhiti va tarixiy sharoit muhim rol o’ynagan. U buyuk sarkarda Amir Temurning beshinchi avlodi bo’lib, temuriylar sulolasiga xos davlatparvarlik, ilm-fanga e’tibor va ma’naviy yetuklik ruhida tarbiyalangan. Yoshligidanoq Bobur ilm olishga, tarix, adabiyot, geografiya va harbiy san’at sirlarini egallashga intilgan. Bu jihatlar uning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga asos bo’ldi.

Bobur o‘z davrining murakkab siyosiy sharoitida yashagan bo‘lsa-da, insoniylik mezonlarini bir lahza ham unutmagan. U o‘z asarlarida halollik, sadoqat, mehr-oqibat kabi fazilatlarini doimiy ravishda ulug‘laydi. Ayniqsa, Boburning o‘ziga va atrofdagilarga nisbatan tanqidiy munosabati uning ma’naviy yetukligini ko‘rsatadi. “Boburnoma”da muallif o‘z xatolarini yashirmasdan, ularni ochiq tan oladi, bu esa Bobur shaxsining chin insonparvarligini va samimiyligini tasdiqlaydi.

Bobur — adolatparvar va xalqparvar davlat arbobi. Bobur shaxsining dilbarligi uning davlat boshqaruvidagi faoliyatida ham yaqqol namoyon bo‘ladi. U hukmdor sifatida adolatni jamiyat taraqqiyotining asosi deb bilgan. Bobur davlatni boshqarishda zo‘ravonlikdan ko‘ra, aql-idrok va insonparvarlikka tayanishga harakat qilgan. U o‘z qo‘shinlari va amaldorlaridan xalq bilan muloyim muomala qilishni talab qilgan, adolatsizlikka yo‘l qo‘ygan mansabdorlarni esa qat’iy jazolagan.

Bobur xalqparvar hukmdor sifatida oddiy insonlarning turmush tarziga befarq bo‘lmagan. “Boburnoma”da dehqonchilik, savdo-sotiq, shaharsozlik masalalariga alohida e’tibor qaratilgani bunga dalil bo‘la oladi. Muallif turli hududlarning iqlimi, tabiati va aholisi haqida batafsil ma’lumot berar ekan, ularning yashash sharoitiga nisbatan chuqur qiziqish bildiradi. Bu holat Bobur shaxsining xalq bilan yaqinligini va inson taqdiriga befarq emasligini ko‘rsatadi.

Bobur ijodining eng muhim jihatlaridan biri — undagi samimiylik va inson qalbiga yaqinlikdir. Uning gʻazal va ruboiylarida muhabbat, sogʻinch, vatan hasrati va hayotiy mushohadalar tabiiy va sodda ifoda etilgan. Shoir hayotiy kechinmalarni sunʼiy bezaklarsiz, qalb amriga boʻysungan holda tasvirlaydi. Aynan shu jihat Bobur sheʼriyatini oʻquvchi uchun jozibador qiladi. Bobur sheʼriyatida vatanparvarlik gʻoyasi alohida oʻrin tutadi. U vatandan yiroqda boʻlgan paytlarida ham yurt sogʻinchi bilan yashagan. Bu sogʻinch shoirning koʻplab sheʼrlarida chuqur lirizm bilan ifodalangan. Bobur uchun vatan tushunchasi faqat geografik hudud emas, balki xalq, til, urf-odat va maʼnaviy qadriyatlar majmuasidir.

“Boburnoma” asari nafaqat tarixiy voqealarni aks ettiruvchi manba, balki Bobur shaxsining ichki dunyosini ochib beruvchi bebaho asardir. Asarda muallif oʻz hayot yoʻlini izchil va xolis bayon qiladi. Unda tarixiy hodisalar bilan bir qatorda, muallifning ruhiy kechinmalari, insoniy munosabatlarga bergan baholari ham oʻrin olgan. “Boburnoma” tilining soddaligi va ravonligi asarning badiiy qiymatini yanada oshiradi. Bobur bu asarda ona tilining boy imkoniyatlaridan mohirona foydalangan. Bu jihat asarni ona tili darslarida oʻrganish uchun muhim manbaga aylantiradi. Oʻquvchilar asar orqali nafaqat tarixiy bilimlarga ega boʻladilar, balki adabiy tilning goʻzalligini ham his etadilar. Bobur shaxsini oʻrganish yosh avlod tarbiyasida muhim pedagogik ahamiyatga ega. Uning hayot yoʻli oʻquvchilarga qatʼiyatlilik, sabr-toqat va maqsad sari intilish fazilatlarini singdiradi. Bobur shaxsiy namunasi orqali bilim olishning, oʻz ustida ishlashning va adolatli boʻlishning ahamiyatini koʻrsatadi.

Ona tili va adabiyot darslarida Bobur asarlaridan foydalanish oʻquvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishga, mustaqil fikrlash koʻnikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bobur ijodi orqali oʻquvchilar milliy adabiyotimizning boyligini anglab, unga nisbatan hurmat tuygʻusini hosil qiladilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR Mazkur ilmiy maqolada Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsining koʻp qirrali jihatlarini tahlil qilinib, uning nafaqat buyuk sarkarda va davlat arbobi, balki yuksak maʼnaviyat egasi, nozik qalbli shoir va haqiqiy dilbar shaxs ekanligi ilmiy asosda yoritib berildi. Tadqiqot jarayonida Bobur hayoti va ijodini tahlil qilish orqali uning shaxsiy fazilatlarini, insoniy qarashlari va maʼnaviy qiyofasi bugungi taʼlim-tarbiya jarayoni uchun naqadar dolzarb ekanligi aniqlandi. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, Bobur shaxsining dilbarligi, avvalo, uning samimiyligi va rostgoʻylikida namoyon boʻladi. U oʻz asarlarida, xususan “Boburnoma”da, hayotiy voqealarni bezaksiz va xolis yoritib, insoniy kamchiliklarni tan olishdan choʻchimaydi. Bu jihat Boburni boshqa tarixiy shaxslardan ajratib turuvchi muhim fazilat boʻlib, yosh avlod uchun halollik va masʼuliyat borasida yuksak ibrat maktabi hisoblanadi.

Boburning adolatparvarlik va xalqparvarlik tamoyillari uning shaxsiy qiyofasini yanada boyitadi. U hukmdor sifatida xalq manfaatini davlat siyosatining markaziga qoʻygan, jamiyatda adolatni qaror toptirishga intilgan. Bobur faoliyatining ushbu

jihatlari bugungi kunda ham rahbarlik madaniyati, ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik burchi tushunchalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shoir Boburning adabiy merosi uning ichki dunyosi, nozik his-tuyg'ulari va inson qalbiga bo'lgan chuqur hurmatini yaqqol namoyon etadi. Uning she'riy asarlarida muhabbat, sog'inch, vatanparvarlik va hayot falsafasi yuksak badiiy saviyada ifodalangan. Bu asarlar o'quvchilarda estetik didni rivojlantirish bilan birga, ularni insoniylik, sadoqat va mehr-oqibat ruhida tarbiyalaydi. "Boburnoma" asari Bobur shaxsini anglashda alohida o'rin tutadi. Asar tarixiy manba bo'lishi bilan birga, muallifning ma'naviy qiyofasini, hayotga bo'lgan munosabatini va axloqiy mezonlarini ochib beruvchi noyob asardir. Ushbu asarni o'rganish orqali o'quvchilar tarixiy tafakkurga ega bo'lish, voqealarni tahlil qilish va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini egallaydilar. Umuman olganda, Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsini "dilbar shaxs" sifatida talqin etish ilmiy va pedagogik jihatdan to'la asoslanadi. Uning hayoti va ijodi ona tili va adabiyot darslarida nafaqat bilim berish vositasi, balki barkamol shaxsni tarbiyalash manbai sifatida xizmat qiladi. Bobur merosini chuqur va tizimli o'rganish yosh avlodda milliy g'urur, tarixiy xotira va ma'naviy mas'uliyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu sababli, ta'lim jarayonida Bobur shaxsini o'rganishga bag'ishlangan mavzularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish, interfaol metodlardan foydalanish va adabiy matnlarni tahlil qilishga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Bu esa Bobur merosining bugungi va kelajak avlod uchun ham ma'naviy qadriyat sifatida yashab qolishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Bobur, Z. M.** *Boburnoma*. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
2. **Zahiriddin Muhammad Bobur.** *Tanlangan asarlar*. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2018.
3. **Valixo'jayev, B.** *O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi*. — Toshkent: Fan, 2016.
4. **Karimov, I. A.** *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. **Qayumov, A.** *Bobur va uning adabiy merosi*. — Toshkent: Fan, 2005.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O'ZO'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI

- TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.
 10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.
 11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024/https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
 11. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH.
 12. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
 13. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo'minov Nurali Ro'zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH."
 14. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
 15. Каршиев Ф. У., Абдуқаҳоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.
 16. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
 17. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.
 18. Abduqahorov N., Turdialiyeв J., Mo'minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN

//Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – T. 4. – №. 4. – С. 377-386.

- 19.Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
- 20.Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
- 21.Bakhramov F., Abdukahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.
- 22.Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.